Eylül 2026, Cilt: 3 Sayı: 6
September 2026, Volume 3, Issue 6

arşiv de KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET DERGİSİ
Journal of Women and Gender in the Archives

Feminist Bir Bibliyografya Denemesi: *Kadın Gazetesi* (1947-1979)

Aslı Davaz
Araştırmacı, Yazar, Kadın Tarihi Arşivcisi

Çeviri: Nil Abik

Bir Gazeteyi İzlemek, Bir Yöntem Kurmak

Kadın Gazetesi'yle 1990 yılında, Çorum ve Hatay eski milletvekili, Türk Kadınlar Birliği üyesi Hasene Ilgaz'ın özel arşivini Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na bağışlama sürecinde tanıştım. Arşivde yer alan *Kadın Gazetesi* nüshalarını gördüğümde, Hasene Ilgaz, yazarlarından biri olduğu bu yayının eksiksiz koleksiyonunu bizim Vakıf kurulmadan birkaç yıl önce Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne bağışladığını söyledi. O gün koleksiyonun nerede bulunduğunu öğrenirken, kadın süreli yayınlarının hangi kurumlarda ve nasıl korunduğunu, bir kadın yazarın kendi üretimini ve yazı kadrosunda yer aldığı gazeteyi nasıl arşivlediğini düşünmeye başladım. Böylece *Kadın Gazetesi*, benim için yalnızca bir gazete değil, kadınların kendi tarihlerini kayda geçirme çabasının da bir örneği oldu.

1993 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne giderek gazetenin 1125 sayısının önemli bir bölümünü gözden geçirip inceledikçe bu yayın için yalnızca yazı başlıklarından ya da yazar adlarından oluşan bir bibliyografya çalışmasının yeterli olmayacağını anladım. İlk aşamada gazetenin 40-50 sayısının makale bibliyografyasını çıkardım. Fakat kısa süre sonra, tek bir gazetenin bibliyografyasından önce Türkiye'de yayımlanmış kadın süreli yayınlarını saptamanın daha öncelikli bir çalışma olduğunu düşündüm. Bu nedenle *Kadın Gazetesi*'ne yönelik bibliyografya çalışmasına ara verdim ve Türkiye'nin başlıca kütüphane dermelerinde bulunan kadın süreli yayınlarının izini sürmeye başladım. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi,

"...feminist bir bibliyografya bilginin hangi emeklerle üretildiğini, kimin adının kayda geçtiğini, kimin emeğinin geride kaldığını, hangi alanların "önemsiz" sayılarak dışarıda bırakıldığını da sorgular."

Ankara'da Millî Kütüphane ve İzmir Milli Kütüphanesi'nde yaptığım araştırmalar sonucunda, 1928-1996 yılları arasında yayımlanmış 196 kadın süreli yayınını saptadım.[1]

Bu çalışma sırasında farklı süreli yayınlara ait yaklaşık 8 bin sayıyı tek tek incelemek bana, kadın süreli yayınlarının yalnızca adlarıyla değil alt başlıklarıyla, çıkış ve kapanış yazılarıyla, yayın politikalarıyla ve okurla kurdukları ilişkiyle birlikte okunması gerektiğini gösterdi. *Kadın Gazetesi* bu açıdan özellikle dikkat çekiciydi. 1947-1979 yılları arasında başlığını değiştirmemişti; ama alt başlığı çok sık değişmişti. 1947'de alt başlıkta "Cumartesi günleri çıkar haftalık içtimai, siyasi kadın gazetesidir" ifadesi yer alırken, 1979'da bu ifade "magazin, aktüalite, moda, kültürel, siyasal, sosyal aylık dergi"ye dönüşmüştü. Kadın süreli yayınlarında alt başlıklar çoğu zaman yayın kimliğinin kısa, ama çok şey anlatan belgeleridir. Bu değişim sadece teknik bir ayrıntı değildi. Gazetenin kendisini nasıl gördüğünü, okurunu nasıl düşündüğünü, kadınlara hangi dil ve alanlar üzerinden seslendiğini gösteren önemli bir ipucuydu.

AİLE KADINLARI
Eşiniz, çocuklarınız şık, sağlam, ucuz giydirmek istersiniz KARAKÖY'de RAUF Giyimevine mutlaka Uğrayınız.

KADIN GAZETESİ

FOTO KANZLER
Çocuk seri pozları, Her rengde agrandizman portre ve fotograf atölyesi.

1 Mart 1947 CUMARTESİ — Fiatı Türkiyede 25 kuruştur.

YIL: I — SAYI: I — Cumartesi Günleri Çıkar Haftalık İçtimaî Siyasi Kadın Gazetesidir — FİATI 25 KURUŞ — Telefon: 21881 22.163

Kadınlığımızın Düşünce, Görüş, Duyuş ve isteklerine Hizmet Etmek için Çıkıyoruz!

Yuvayı Dişi Kuş Yapar. Yurdun İçtimaî Ve İktisadî Davaları, Kadın Elinin Çevikliğine ve Kadın Yüreğinin Hassaslığına Daima Muhtaçtır...

Çıkış Amacımız

Cumhuriyet inkılâbı kadınlığımıza ileri dünya kadınlığı arasındaki geriliği kaldırmıştır. Türk kadınındaki kan ve ruh vasıfları bu hamlenin hem kuvvetini de hızını bulmasına destek teklemiştir.

Bundan dolayı «Kadın Gazetesi» Türk kadınlığının geçmişteki meziyetleriyle ilgilenmek istemeyecek, hattâ kadın erkek eşitliği dayanı üzerinde fikir yürütmek lüzumunu duymıyacaktır. Cemiyet içinde kadınlık ilgili cinsel ve sosyal meseleler, «Kadın Gazetesi»nin de mevzuunu teşkil eder. Memlekete ve aileye yararlı görülen ve kadınlarımızın tekâmülüne yardım edecek, ilim, sanat, fikir hareketlerine ve kadınla ilgili aktüaliteye kucaklamayı ayrıca bulevuyoruz. Türk kadınlığı, görüş, duyuş ve düşünceleri için «Kadın gazetesinin sayfalarını daima kendisine açık bulacaktır. En tanınmış kadın yazarlarımız, kadın doktorlarımız, hukukçularımız ve terbiyecilerimizin fikir ve sanat hareketlerine, bilgilerini vermiş bulunuyorlar. Okuyucu, kadınlığımızın her türlü içtimaî, edebî kabiliyetlerini ve sanat, fikir hareketlerini, ayrıca düşünce kadınlık alemisden edinilecek bilgileri, derlî toplu olarak «Kadın Gazetesinde» bulacaktır. Cemiyetin en bügük vazifesi: teşkil eden kadın tabakasını ve şeflerinin boynuna ve kucağı olmak amacındadır. Yuvayı dişi kuş yapar. Yurdun içtimaî, iktisadî ve kültürel davaları, kadın elinin çevikliğine ve kadın yüreğinin hassaslığına daima muhtaçtır. Böylece kadınlığımızın düşünce, görüş, duyuş ve isteklerine hizmet etmek için çıkıyoruz.

KURUCULARI

İPEKLİ ÇORAPLAR

Yazan: İffet Halim Oruz

TÜRK KADIN İNKILÂBININ EN BÜYÜK KURUCUSU ULU ATATÜRKÜMÜZ

CEZAMIZI ÇEKİYORUZ.

Yazan: Şükufe Nihal

BU SAYIDA

İffet Halim Oruz:
İstifçi: İçtimaî roman sahife 4 de

Lüleyen Abdülhak Hamit Tarhan:
Hayalet: Büyük şairin hayatından intibalar, sahife 5 de

Füruzan R. Ekrem:
Yolma şapkası mektup: Hikâye. Sahife 6 da

Mevzuu Onur: :
İki el birleşiyor: Tebliye bahsi. Sahife 7 de
Sağlık öğütleri, Sayfa 8 de

GELECEK SAYIMIZDA

Değerli kadın şairimiz Halide Kısrat Zorlutuna'nın «Yol boyunca mısralar» başlığı altında ve tamamile yurd tasvirlerini ihtiva eden şiirlerinin ilk parçasını okuyacaksınız.

Şair bu şiirleri serbest vezinle ve pek orijinal bir tarzda yazmıştır. İlk defa «Kadın Gazetesi»nde yayınlıyacaktır.

Kadın Gazetesi, 1 Mart 1947, ilk sayı. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Süreli Yayın Koleksiyonu.

Benim *Kadın Gazetesi*'yle ilişkim birkaç döneme yayıldı. 1990'da gazeteyle tanıştım; 1993'te makale bibliyografyası denemesi yaptım; 1996'da kadın süreli yayınları bibliyografyası kapsamında gazeteyi yeniden inceledim; 2016'da ise bu çalışma *Feminist Bir Bibliyografya Denemesi* olarak daha geniş bir yapıya dönüştü. Bunların dışında gazeteyle uzun soluklu bir ilişkim daha oldu. *Eşitsiz Kız Kardeşlik*[2] kitabım üzerinde çalışırken, *Kadın Gazetesi*, özellikle ikinci dönem Türk Kadınlar Birliği'nin kuruluşunu, uluslararası ilişkilerini, İffet Halim Oruz'un bu süreçteki rolünü, Latife Bekir Çeyrekbaşı ve Nezihe Muhiddin'le kurulan ilişkileri ve kopuşları anlamak açısından önemli bir kaynak oldu. Nisan 1949'da yeniden kurulan Türk Kadınlar Birliği'nin kendisini nasıl tanımladığı, İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası kadın hareketi içinde nasıl yer almaya çalıştığı ve *Kadın Gazetesi*'nin bu süreçte nasıl bir yayın organı işlevi gördüğü gazete sayfalarından izlenebiliyordu.

Bu nedenle, *Kadın Gazetesi* için yalnızca makale başlıklarını ve yazar adlarını içeren klasik bir bibliyografya hazırlamak yeterli olmayacaktı. Gazetenin farklı bilgi alanlarını açmak, araştırmacılar için farklı araştırma yolları oluşturmak; tek tek haberlerin, ilanların, fotoğrafların, yemek tariflerinin, reklamların, çevirilerin ve kurum adlarının bir araya geldiğinde nasıl bir kadın tarihi panoraması oluşturdu-

1. Aslı Davaz-Mardin, *Kadın Süreli Yayınları: Hanımlar Âlemi'nden Roza'ya: Bibliyografya 1928-1996 (Dergiler, Gazeteler, Bültenler)* (İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı - Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı, 1998), Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2026, https://kadineserleri.org/wp-content/uploads/2020/04/Hanımlar-Aleminden-Rozaya-Kadın-Süreli-Yayınları-Bibliyografyası-1.pdf.
2. Bkz. Aslı Davaz, *Eşitsiz Kız Kardeşlik: Uluslararası ve Ortadoğu Kadın Hareketleri, 1935 Kongresi ve Türk Kadın Birliği* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014).

ğunu göstermek gerekiyordu. Böylece *Feminist Bir Bibliyografya Denemesi*: *Kadın Gazetesi (1947-1979)* ortaya çıktı. Bu çalışma, 1125 sayılık bir gazetenin bütün yazılarını, haberlerini, görsellerini, reklamlarını, kişi adlarını, kurum adlarını, kadın etkinliklerini, çevirmenlerini, derleyenlerini ve gündelik hayat izlerini düzenli biçimde incelemeye dayanıyor. Çalışmada 27 ayrı dizin oluşturuldu ve bu dizinlerde 132 binin üzerinde veri bir araya getirildi. Bibliyografyanın ve dizinlerin oluşturulması, on yıla yayılan bir çalışma süreci gerektirdi. Bunun için 35 üst veri alanından oluşan bir sistem kurdum; her sayının her sayfasındaki bütün yazı başlıkları, fotoğraflar ve isimler tek tek kayda geçirildi. Bu ölçekte bir çalışma ancak kolektif bir emekle mümkün oldu.[3] 11 203 sayfalık 1125 sayıdan elde edilen 132 binin üzerinde veri tek tek kontrol edildi; ortaya çıkan çalışma iki ana bölüme ayrıldı. Birinci bölümde, gazetenin 1125 sayısında yer alan bütün yazılar ve makaleler klasik bibliyografya formatında bir araya getirildi. İkinci bölümde ise gazetenin içerdiği farklı bilgi alanlarından elde edilen veriler üç ana kümede sınıflandırılan 27 tematik dizinde toplandı.

Bu bibliyografyayı feminist bir deneme olarak nitelendirmemin nedeni, onun yalnızca teknik bir bibliyografya olmaması. Burada amaç, gazetedeki yazıları listelemekten ibaret değil. Asıl amaç, kadınları yalnızca yazıların konusu olarak değil; yazar, çevirmen, derleyen, örgütleyici, siyasetçi, öğrenci, öğretmen, sanatçı, sporcu, okur, tüketici ve bilgi aktarıcısı olarak izleyebilmek. Klasik bibliyografyalarda çoğu zaman metin başlığı, yazar adı ve yayın bilgisi öne çıkar. Oysa feminist bir bibliyografya bilginin hangi emeklerle üretildiğini, kimin adının kayda geçtiğini, kimin emeğinin geride kaldığını, hangi alanların "önemsiz" sayılarak dışarıda bırakıldığını da sorgular. Bu nedenle bu çalışmada yemek tarifleri, reklamlar, fotoğraf altları, çevirmenler ve derleyenler gibi başlıklar da en az yazı başlıkları kadar önemli.

Hazırladığım bibliyografyada dizinleri, bilgiye erişimi kolaylaştıran teknik araçlar olmanın ötesinde kadın merkezli ve feminist bir bilgi düzenleme anlayışının temel unsurları olarak ele aldım. Dizinleme hangi konuların, kişilerin, kurumların ve kavramların görünür kılınacağını belirleyen entelektüel bir süreçtir. Bu nedenle bibliyografyada yer alan dizinler, kadınların deneyimlerini, üretimlerini, kurumlarını ve toplumsal varlıklarını merkeze alan bir yaklaşımla oluşturuldu. Böylece kadınlar ikincil ya da tamamlayıcı unsurlar olarak değil, bibliyografyanın temel özneleri olarak konumlandırıldı. Bu yapı, klasik bibliyografyalardan farklı olarak, araştırmacıya yalnızca kaynaklara ulaşma olanağı sunmakla kalmaz; aynı zamanda kadınların tarihsel, kültürel ve toplumsal görünürlüğünü güçlendiren bir okuma alanı da açar.

Bibliyografyada dizinler üç ana kümede tasarlandı. İlk küme, Türkiye ve yurt dışı ekseninde kadınlarla ilgili sivil toplum kuruluşları ve kurumları, eğitim kurumlarını, etkinlik ve eylemleri, kişi adlarını, yazarları, çevirmenleri, derleyenleri ve hazırlayanları kapsayan kadın merkezli dizinlerden oluşuyor. Bu dizinler, *Kadın Gazetesi*'nin hangi kadınları, hangi kurumlarla, hangi faaliyetler içinde ve hangi uluslararası bağlarla kaydettiğini göstermeyi amaçlıyor.

İkinci küme, kadınların da yer aldığı genel dizinlerden oluşuyor. Sivil toplum kuruluşları ve kurumlar, etkinlikler ve eylemler, eğitim kurumları, siyasi partiler, yemek tarifleri, fotoğraf altları, reklamlar, köşe adları, bölüm adları ve anahtar kelimeler bu grupta yer alıyor. Bu dizinler, gazetenin yalnızca kadın hareketini değil dönemin toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik dünyasını da nasıl yansıttığını gösteriyorlar.

Üçüncü küme ise gazetenin yayın hayatında yer almış erkek kişi adları, yazarlar, çevirmenler, derleyenler ve hazırlayanlar ile yer adları dizinlerinden oluşuyor. Böylece bibliyografya kadın tarihi, basın tarihi ve kültürel tarih araştırmaları için kullanılabilecek çok yönlü bir araştırma aracına dönüşüyor.

Süreli Yayını Dizinlerle Okumak: Feminist Bibliyografik Bir Yöntem

A. Kadın Merkezli Dizinler

Kadın Gazetesi bibliyografyasında yer alan Kadın Merkezli Dizinler, gazetenin 1947–1979 yılları arasındaki otuz yılı aşan yayın hayatına ilişkin zengin bir veri kaynağı oluşturuyor. Bu dizinler üzerinden yapılacak araştırma-

3. Bibliyografya hazırlık sürecinde bibliyografik kayıtları oluşturmamdaki katkılarından dolayı Sibel Servet Sular'a; düzeltme ve kontrol sürecindeki katkılarından dolayı Zeynep Ezgi Yıldız, Timuçin Ateşmen ve Filiz Kocaboğa'ya; yayına hazırlama sürecindeki katkısından dolayı Selim Tuğra'ya teşekkür ederim.

KADIN GAZETESİ

KADIN ŞAİRLER GECESİ

Halide Nusret Zorlutuna - Müdrike Coşansu - İffet Halim Oruz Hilâl Ulman - Muâlla Anıl - Muazzez Arıoba - Nermin Tura - Hikmet Umay - Emine Işınsu - Ayla Baltacı

Gönül Gölü

İffet Halim ORUZ

Kadın Şairla gecesinde

Muâllâ Anıl

Denizde İstanbul

Halide Nusret Zorlu Tuna

Müdrike Coşansu

Hikmet S. Umay

Hilâl Ulman

Unuttum

HİMI ULMAN

Türk Kültür Ocakları'nın Ankara'da düzenlediği "Kadın Şairler Gecesi" haberi. *Kadın Gazetesi*, 19 Aralık 1959, sayı 589, s. 4. Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Süreli Yayın Koleksiyonu.

lar kadınların, yalnızca haberlerin konusu olarak değil; yazar, çevirmen, derleyen, hazırlayan, örgüt kurucusu, dernek üyesi, eğitimci, öğrenci, sanatçı, siyasetçi, meslek sahibi ve gündelik hayatın etkin özneleri olarak da nasıl görünür kılındığını ortaya koyabilir. Dizinler birlikte okunduğunda, *Kadın Gazetesi*'nin kadın belleğini tek bir alanda değil; adlar, kuruluşlar, eğitim kurumları, etkinlikler, yayın emeği, uluslararası ilişkiler ve uluslararası kadın hareketi üzerinden çok katmanlı biçimde kayda geçirdiği görülür.

Bu dizinler arasında en kapsamlı olanlardan biri Kadın Adları Dizini'dir. Dizinde yer alan binlerce isim gazetenin, yayın hayatı boyunca çok sayıda kadını kayda geçirdiğini gösterir. İffet Halim Oruz, Hasene Ilgaz, Halide Nusret Zorlutuna, Halide Edib Adıvar, Mediha Eldem, Süreyya Ağaoğlu, Mediha Gezgin, Mevhibe İnönü, Nazlı Tlabar ve Tezer Taşkıran dizinde en sık karşılaşılan isimler arasında sayılabilir. Ne var ki dizinin gerçek değeri, bugün büyük ölçüde unutulmuş ya da hiç tanınmayan kadınları da görünür kılmasında saklıdır. Seniha Ersöz, Mualla Anıl, Müjgan Ağaoğlu, Nevber Sevüktekin, Kadrünnisa Aydemir ve Şaheste Durgunoğlu gibi isimler yeni biyografik çalışmalar için özgün bir araştırma zemini sunar. Çünkü tek bir haber, bir fotoğraf, bir toplantı kaydı ya da kısa bir duyuru dahi, başka hiçbir kaynakta izine rastlanmayan bir kadının kamusal varlığına dair eşi bulunmaz bir belge niteliği taşıyabilir. Bu yüzden dizinde bir ya da birkaç kez geçen isimler, feminist tarihçilik açısından değerli birer iz niteliğindedir.

Kadın Adları Dizini'nde yer alan tanınmış isimlerin ve haberlerde adı geçen kadınların yanı sıra, yazılı üretime katılanlar da gazeteye ilişkin kurulan kadın belleğinin önemli bir parçasıdır. Gazeteye yazar, çevirmen, derleyen ve hazırlayan olarak katkıda bulunan bu kadınların kayda geçirilmesi, Kadın Yazarlar Dizini, Kadın Çevirmenler Dizini ve Kadın Derleyenler ve Hazırlayanlar Dizini'nin hazırlanmasıyla mümkün olmuştur. Kadın Yazarlar Dizini, kadınların yazın alanına hangi imzalarla katıldığını gösteren kapsamlı bir dökümdür. Bu dizinde tanınmış edebiyatçıların yanında gazetenin sürekliliğini sağlayan ve gazeteye düzenli katkıda bulunan kalemler, uzmanlık bilgisi aktaran isimler, tek yazıyla görünen imzalar ve takma ad kullanan yazarlar bir araya gelir. İffet Halim Oruz ve Hasene Ilgaz gazetenin kurumsal kimliğinin ve yazılı içeriğinin biçimlenmesinde belirleyici iki isimdir. Halide Nusret Zorlutuna, Şükûfe Nihal, Mesude Gürel, Melâhat Faik Gökmen ve Nezahat Ayten Atasağun ise gazetenin başlıca kalemleridir. Perihan Çambel, Zehra Ütsükarcı, Bedia Küçükaksoy, Neriman Tuna, Fazıla Atabek, Neclâ Seyhun, Lamia Onat, Nezahat Paylı, Vahide Birken ve Cahide Divitçi gibi bugün yeterince hatırlanmayan üretken kadınların görünür kılınması dizinin en önemli katkıları arasındadır. Halide Edib Adıvar, Güzide Sabri, Kerime Nadir, Peride Celâl, Muazzez Tahsin Berkand, Nezihe Muhittin, Emine Işınsu, Pınar Kür ve Oya Baydar gibi farklı kuşaklardan yazarların varlığı, gazetenin kadın edebiyatıyla kurduğu geniş ilişkiye işaret ederken Afet İnan, Nermin Abadan Unat, Pakize İzzet Tarzi ve Ayseli Usluata ise yazı alanının edebiyatla sınırlı kalmadığı izlenimini güçlendirir.

Kadın Çevirmenler Dizini, farklı ülkelerden düşünce, haber ve tartışmaları Türkçeye taşıyan kadınların çoğunlukla görünmez kalmış entelektüel katkısını gün yüzüne çıkarır. Çeviri, yalnızca dilsel bir aktarım değil seçme, yorumlama ve bilgiyi Türkiye'deki kadınların gündemine dahil etme faaliyetidir. Tek bir çeviri dahi uluslararası bir gelişmenin, bir kadın örgütünün ya da kültürel bir tartışmanın Türk okurla buluşmasını sağlamış olabilir. Gazetede çeviri yapan kadınlar incelendiğinde bu isimlerin çoğunlukla dil bilen, okuyan, izleyen ve kadınlar arası bilgi dolaşımına katkıda bulunan aydın kişiler olduğu görülür. Lâmia Hüsrev Gerede, Melek Erbilen, Şükûfe Nihal Başar, Gözen Taşan, Nimet Selen, Nezahat Ayten Atasağun, Nerma İşeri, Samime Köpük, Janset Berkok, Reyhan Kunt, Rezan Akdeniz, Neşe Artuç, Zekâvet Öğet ve Mevhibe Rıza Somerk bu kolektif üretim ağının önemli parçalarıdır. Bir ya da iki çeviriyle katkıda bulunan kadınların çokluğu, gazetenin sabit bir çekirdek kadronun ötesinde dönemsel katkılara ve farklı uzmanlık çevrelerine de açık olduğunu düşündürür.

Gazetenin yazılarında karşımıza çıkan bir başka emek alanı da derleme ve hazırlama faaliyetidir. Derleyenler ve hazırlayanlar, yayın sürecinde aynı işi yapmasalar da üstlendikleri görevler birbiriyle ilişkili olduğundan aynı dizin altında toplanmıştır. Bununla birlikte gazetenin hikâye ve roman özetleri, tefrikalar ve haber dizilerinde kullandığı tanımlamalar esas alınarak bu iki faaliyet dizin içinde ayrı ayrı kaydedilmiştir. Kadın Derleyenler ve Hazırlayanlar Dizini, yayın sürecinde çoğu zaman görünmez kalan kadın emeğini açığa çıkarır. Derleme, farklı kaynaklardan bilgi seçme, bir araya getirme, özetleme, düzenleme ve okura aktarılabilir bir metne dönüştürme işidir; dolayısıyla dizin yalnız yazarları değil bilgi üretimini ve dolaşımını sağlayan editoryal kadroyu da görünür kılar. Gazetenin sürekli çalışan çekirdek kadrosunda Sabriye Kanad, Mesude Gürel, Özen Soner ve Resiye Taylan yer alırken; Suzan Aktaş, Nebahat H. Uybadın, Hüviyet Bekir Örs, Şule Onanç, Gönül Kotanca, Özden Davutoğlu, Fazıla Atabek, Mefkure Dinçer, Şehbal Erdeniz, Saime Brav ve Nermin Eden de bu kolektif emeğin önemli parçalarıdır.

Kadınların kamusal alandaki varlığı yalnızca bireysel kayıtlar düzeyinde kalmaz; bu varlık, örgütlü bir zeminde de karşılık bulur. Kadın Sivil Toplum Kuruluşları ve Kurumları Dizini, kadınların kamusal alandaki örgütlü varlığının kayda geçirildiği bir dizindir. Türk Kadın Birliği'nin 1935'te kendini feshetmesinden 1980'lere uzanan dönem kadın mücadelesinin zayıfladığı "sessiz yıllar" olarak anılagelmiştir; oysa gazete sayfaları bu kabulü sorgulatacak kayıtlarla doludur. Türk Kadınlar Birliği, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Türkiye Yardım Sevenler Derneği, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, Türk Anneler Derneği, Kadın Haklarını Koruma Derneği, Kadınlar Dayanışma Birliği, Kadınlar Partisi ve İlerici Kadınlar Derneği gibi kurumlar, farklı dönemlerde gazetenin sayfalarında karşımıza çıkar. Bu kurumların kongreleri, şube toplantıları, yardım kampanyaları, eğitim çalışmaları ve uluslararası temasları kadınların kamusal alandaki varlığına işaret eder.

Kadınların örgütlü varlığı etkinlikler ve eylemler üzerinden de izlenebilir. Kadın Etkinlikleri ve Eylemleri Dizini araştırmacıya, kadınların kamusal hayata katılım biçim-

Komili Sabunları ve Zeytinyağları

Kadın Gazetesi

TÜRK KADINI SANA HER HAKKI CUMHURİYET REJİ-Mİ VERMİŞTİR.

SİYASİ — SOSYAL — EKONOMİK — TERBİYEVİ HAFTALIK GAZETE

Kurucusu: İFFET HALİM ORUZ

Davayı kavramış, Memlekete hizmet duygusu taşıyan Türk Kadınlığı Atatürk inkılâpları yolunda yürüyor

Türk Kadınlar Birliğinin Mühim Toplantısı

Migros'un ilk sabit mağazası açıldı

Hasene ILGAZ

Türk Kadınlığının Kalkınması

İffet Halim ORUZ

Sayın Reşide Bayar'ın Himayesin de verilen yardımsevenler balosu

Yazan: Şükriye ŞENER

Ankara'da Manisa'nın enerjik Valisi Bayibrahim Kutlar'la mülâkat

Yazan: Şükriye ŞENER

Mevlâna Anıldı

N. ORBAY

Otobüs duraklarında Kadınlarımız

Yazan: Mes'ude Gürel

— Gelin çocuklar, ufak bir şey vererek masa te miz ettim..

Kadın Gazetesi, 21 Aralık 1957, sayı 485, s. 1. BDK.

lerini ve geliştirdikleri örgütlenme yollarını gösteren geniş bir alan sunar. Dizin dernek kongrelerinden uluslararası toplantılara, sergilerden defilelere, çaylardan balolara, konferanslardan siyasi hak taleplerine kadar uzanan bir yelpazeyi kapsar. Türk Kadınlar Birliği'nin kongreleri, Yardım Sevenler Derneği'nin genel kurulları, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin toplantıları, kız enstitülerinin defileleri, Anneler Günü kutlamaları, Yılın Kadını seçimleri ve uluslararası kadın kongreleri hareketin yalnızca büyük siyasal kampanyalarla değil düzenli kurumsal etkinliklerle de sürdüğünü gösteren kayıtlardır. Gazetenin kendi çayları, yıldönümü kutlamaları, konserleri ve şiir müsabakaları okurlarla kadın örgütlerini buluşturan canlı bir toplumsal çevre kurulduğunu gösterir. Mezunlar günleri, okul-aile birliği toplantıları, hemşirelik kursları ve kep giyme törenleri ise eğitim çevresindeki kadın ağlarını görünür kılar. Hukukta Kadın, Kadının Siyasi Hakları ve Değişen Cemiyette Genç Kadının Rolü gibi toplantılar dönemin hak ve yurttaşlık tartışmalarını yansıtırken Silivri'deki Yoğurt Günü, Çatalca'daki Ayran Gecesi ve Konya'daki Aşure Gecesi gibi daha az bilinen etkinlikler kadın örgütlenmesinin yerel kültür ve gündelik dayanışmayla kurduğu bağı hatırlatır. Bugün geleneksel görünebilecek bu faaliyetler, kendi dönemlerinde kadınların örgütlenme ve kamusal alanda görünürlük kazanma yolları olarak değerlendirilebilir.

Kadınların kamusal alana çıkış yollarından bir diğeri de eğitimdir. Kadın Eğitim Kurumları Dizini'nde yer alan kayıtlar, eğitim konusunun gazetede akademik, mesleki, teknik, sağlık ve kırsal boyutlarıyla birlikte ele alındığını gösterir. Kız liseleri, kız enstitüleri, kız sanat enstitüleri ve olgunlaşma enstitüleri dizinin önde gelen kurumlarını oluşturur. İstanbul, Ankara, İzmir ve Kandilli kız liseleri bu kurumlar arasında öne çıkar. Taksim Rum Kız Lisesi ve Zapyon Kız Lisesi özel, yabancı ve cemaat okullarını temsil ederken Sultan Selim ve Cağaloğlu kız enstitülerinin yanı sıra Antakya, Gaziantep, Mersin ve Sivas'taki kurumlar bu alanlardaki mesleki eğitimin ülke geneline yayıldığına işaret eder. Beyoğlu ve Ankara olgunlaşma enstitüleri, Göztepe, Karabük, Safranbolu ve Silifke akşam kız sanat okulları farklı yaş ve koşullardaki kadınlara sunulan eğitim olanaklarını araştırmacıya gösterir. Semiha Ark Biçki Dikiş Yurdu, Şile Biçki Dikiş Yurdu ve Yüksek Terzilik Tekâmül Enstitüsü gibi daha az bilinen mesleki kurumlar dizin aracılığıyla kayda geçirilir. Erenköy Sosyal Hemşire Okulu ile Verem Savaş Derneği Sosyal Hemşire Okulu sağlık alanındaki mesleki eğitim kurumlarına; Adana Kız Öğretmen Okulu, Çapa Kız Teknik Öğretmen Okulu, Kızılçullu Kız Köy Enstitüsü, Kepsut Köy Gezici Kursu ve Laleli Kız Öğrenci Yurdu ise öğretmen yetiştirme, kırsal erişim ve barınma alanlarına örnek oluşturur. Bu çeşitlilik, eğitim yoluyla ücretli çalışmaya ve kamusal yaşama katılan kadın sayısının nasıl genişlediğine dair bir okuma imkânı sunar.

Kadın Gazetesi'nden hareketle hazırlanan dizinlerin coğrafi kapsamı Türkiye'yle sınırlı değildir; gazete, dünyanın farklı ülkelerindeki kadınları da dikkatle izlemiştir. Yurt Dışı Kadın Adları Dizini uluslararası alanda kadınların nasıl kayda geçirildiğine dair önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu dizin incelendiğinde sinema yıldızlarından siyasetçilere, hak savunucularından bilim insanlarına, yazarlardan sporculara uzanan geniş bir yelpaze görülür. Brigitte Bardot, Sophia Loren, Marilyn Monroe, Gina Lollobrigida, Audrey Hepburn, Ingrid Bergman ve Grace Kelly gibi uluslararası ölçekte tanınan isimlerin sıkça geçmesi, gazetenin sinema ve popüler kültüre duyduğu yoğun ilgiye işaret eder. Ne var ki dizinin asıl kıymeti, bugün daha az hatırlanan ya da kimliği henüz araştırılmayı bekleyen kadınları da kayıt altına almasında yatar. Haya Harareet ve Ziva Rodann gibi oyuncuların yanında Hanna Rydh, Adelaide Hoodless, Mithan Jamshed Lam, Begüm Fida Hasan, Najma Sadeque, Theressa Goell ve Elizabeth Abimbola Awoliyi gibi kadın hakları aktivistleri listenin çok katmanlı yapısını gözler önüne serer. Bir veya birkaç kez geçen bu adlar kadınların kamusal varlığına dair nadir ipuçları taşıyabilir. Dizinde yer alan kadınların milliyetleri incelendiğinde ilginin Avrupa ve Amerika'yla sınırlı kalmadığı görülür. Güney Asya'dan Aruna Asaf Ali, Begüm Rana Liyakat Ali Han, Devika Rani ve Vijaya Lakshmi Pandit'e; Ortadoğu'dan Golda Meir ve Mehrangiz Dowlatshahi'ye; Afrika'dan Miriam Makeba'ya; Doğu Asya'dan Akiko Wakabayashi ve Sachiko Hidari'ye kadar pek çok farklı ülkeden ve coğrafyadan isim yer almaktadır. Faaliyet alanlarına göre bakıldığında ise Marie Curie, Dorothy Crowfoot Hodgkin ve Rita Levi-Montalcini bilimi; İndira Gandhi, Golda Meir ve Vijaya Lakshmi Pandit siyaseti; Devika Rani, Miriam Makeba, Akiko Wakabayashi ve Sachiko Hidari sanatı; Coco Chanel, Elsa Schiaparelli ve Mary Quant modayı; Althea Gibson ve Wilma Rudolph sporu; Carrie Chapman Catt, Margery Corbett Ashby, Hanna Rydh, Mithan Jamshed Lam, Mehrangiz Dowlatshahi, Aruna Asaf Ali ve Begüm Rana Liyakat Ali Han ise uluslararası kadın hareketini temsil eder. Böylece ünlü kadınlarla tek bir haber, fotoğraf veya kısa not içinde görünen kadınlar aynı kayıt düzleminde buluşur.

Yurt Dışı Kadın Yazar Adları Dizini ise Türkiye dışındaki kadınların edebiyat, gazetecilik, düşünce ve uzmanlık üretimini Türk okurla buluşturan imzaları bir araya getiren önemli bir kayıt alanıdır. Pearl S. Buck, Norah Lofts ve Jolan Földes gibi edebiyatçıların yanı sıra Mary Grant ve Sara Geron gibi adlar o dönemin popüler anlatısını bu dizinde gösterirken; Dorothy Thompson, Dorothy Parker, Doris Fleeson ve Helen Keller gazetecilik, siyasal

yorum, mizah, toplumsal eleştiri ve kişisel tanıklık gibi farklı yazı türlerini temsil eder. Eda J. Le Shan, Alice K. Leopold, Dorothy C. Stratton, Dorothy Kenyon ve Jeanne Noble aile, eğitim, çalışma hayatı, hukuk ve yurttaşlık meselelerinin uluslararası deneyimler üzerinden tartışılmasına katkı sunarken; Anna Molka Ahmed, Begüm Şahsan Nahar Mahmut, Janaki Parthasarati, Şaista S. İkramullah, Ulya Dustdar ve Zahide Emcad Ali gazetenin yabancı kadın dünyasını Avrupa ve Amerika'yla sınırlamadığını gösterir. Alice Chavane, Allison Setlo, Amy Selwyno, Arline Usden, Brita Ristow, Joanna Jonsson, Jutta Burhardt, Marlis Post, Peri Moussavian ve Rosemary Hirst gibi bugün az bilinen adların kayda geçmiş olması ise dizinin en önemli katkılarından biridir.

Uluslararası ilişkiler gazetenin önemli bilgi alanlarından biridir. Yurt Dışındaki Kadın Sivil Toplum Kuruluşları ve Kurumları Dizini incelendiğinde, uluslararası kadın hareketinin aktivist kadınlar ve uluslararası kadın örgütleri üzerinden izlendiği görülür. International Council of Women[4] ile International Alliance of Women for Suffrage and Citizenship[5] medeni ve siyasal haklar, eğitim, çalışma hayatı, uluslararası temsil alanlarında örgütlenmeyi sağlayan kuruluşlar olarak öne çıkar; International Union of Women Voters[6] ve The National Woman Suffrage Association[7] oy hakkı ve siyasal katılım mücadelesinde belirleyici kurumlar olurken, United Nations Commission on the Status of Women[8] kadın haklarını devletler arası siyaset gündemine taşıyan kurumsal mekanizmalardan biridir. International Federation of Women Lawyers[9], American Medical Women's Association[10], çeşitli hemşire birlikleri ve International Federation of Business and Professional Women[11] mesleki dayanışma ağlarını temsil ederken, Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneği ve Amerika'daki diğer Türk kadın örgütleri göç, kültürel diplomasi ve temsil ilişkilerinde faaliyet gösterir. Pan-African Women's Organization[12], Nigerian Women's Union[13], Union Nationale des Femmes Tunisiennes[14], al-Ittihad al-Nisa'i al-Misri[15], Ittihad al-Arabi al-Nisa'i fi Dimashq[16], al-Ittihad al-Nisa'i al-Arabi[17], Federación Democrática de Mujeres Cubanas[18], All-Pakistan Women's Association[19], Kıbrıs Türk

Kadın Gazetesi
Komili Sabunları ve Zeytinyağları
Elmalı ve Gömbe güreşleri
KIBRIS TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ HEYETİ İSTANBUL'A GELDİ
Yoksullarımıza Yardım
Kıbrıslı Hanımlar Şerefine Verilen Müsamere
SUZ GEC
RÜYA
KÖYLERİMİZ için DİLEKLER

Kadın Gazetesi, 24 Ağustos 1957, sayı 468, s. 1. BDK

4. Uluslararası Kadınlar Konseyi
5. Seçme-Seçilme Hakkı ve Vatandaşlık İçin Uluslararası Kadınlar Birliği
6. Uluslararası Kadın Seçmenler Birliği
7. Ulusal Kadın Oy Hakkı Birliği
8. Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu
9. Uluslararası Kadın Avukatlar Federasyonu
10. Amerikan Kadın Hekimler Birliği
11. Uluslararası İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Federasyonu
12. Pan-Afrikan Kadınlar Örgütü
13. Nijerya Kadınlar Birliği
14. Tunus Kadınları Ulusal Birliği
15. Mısır Feminist Birliği
16. Şam Arap Kadınlar Birliği
17. Arap Kadınlar Birliği
18. Kübalı Kadınlar Demokratik Federasyonu
19. Pakistan Kadınlar Birliği

Kadınlar Birliği ve Kıbrıs Türk Kadınlar Konseyi farklı coğrafyalardan örnekler sunarken, Norges Husmorforbund[20], Women's Voluntary Services[21], World's Woman's Christian Temperance Union[22] ve Associated Country Women of the World[23] gibi kayıtlar kadın hareketinin hukuki eşitlik taleplerinin ötesinde gündelik hayat, sosyal refah ve yerel dayanışmayı da kapsayan bir boyut taşıdığını gösterir.

Gazetenin uluslararası kadın hareketine ilgisi etkinlik ve eylemler üzerinden de sürmüştür. Yurt Dışında Kadın Etkinlik ve Eylemleri Dizini gazetenin sayfalarında yer alan uluslararası kongre, konferans, mesleki toplantı, sergi ve dayanışma etkinliklerini bir araya getirir: International Council of Women'ın Türkiye'de düzenlenen 16. ve ardından 17. Kongresi, United Nations Commission on the Status of Women toplantıları, International Alliance of Women for Suffrage and Equal Citizenship kongreleri, International Women's Year[24] kapsamındaki toplantı, International Islamic Women's Congress[25], Colombo'da gerçekleştirilen The First Asian-African Conference of Women[26], All India Women's Conference[27] toplantıları, International Federation of University Women'ın[28] 40. Toplantısı, Japonya'da kadınların seçme-seçilme hakkı için düzenlenen etkinlik, güzellik yarışmaları ve Kıbrıs'taki kadın etkinlikleri gazete okurlarına aktarılan başlıca örnekler arasındadır.

Bu uluslararası bakışın eğitim alanındaki karşılığı Yurt Dışındaki Kadın Eğitim Kurumları Dizini'nde görülür. Dizinde yer alan kayıtlar gazetenin farklı ülkelerdeki kadınlara ve kız çocuklarına yönelik eğitim kurumlarına duyduğu ilgiyi açığa çıkarır. Kız liseleri, kız kolejleri, sanat enstitüleri ile hemşire ve hostes okulları bu kurumlar arasında sayılabilir. Kıbrıs Viktorya Kız Lisesi'nin en sık anılan kurumlardan biri olması, gazetenin özellikle Kıbrıs'taki kadın eğitimiyle yakından ilgilendiğine işaret eder. Lefkoşe Amerikan Kız Okulu ve Magosa Kız Sanat Enstitüsü kız çocuklarının orta öğretim ve mesleki eğitimine verilen önemi yansıtırken, Kraliyet Hemşire Okulu ile Lufthansa Havayolları Hostes Okulu kadınların belirli meslek alanlarına hazırlanma sürecini görünür kılar. ABD'nin kadınlara üniversite eğitimi veren ilk kurumlarından Smith Amerikan Kız Koleji de dizinde yer alırken, Lübnan Makaset Kız Koleji ve Beyrut Amerikan Koleji dizinin coğrafi kapsamını Orta Doğu'ya taşır ve kadın eğitiminin uluslararası boyutuna dair önemli ipuçları sunar.

Kadın Merkezli Dizinler bir arada değerlendirildiğinde *Kadın Gazetesi* bibliyografyasının artık yalnızca bir süreli yayının içeriğini listeleyen teknik bir başvuru aracı olmanın ötesine geçtiği; ünlü kadınlarla adları unutulmuş kadınları, büyük kongrelerle yerel dayanışma gecelerini, yazarlarla çevirmenleri, okullarla dernekleri ve Türkiye'deki kadın hareketinin uluslararası kadın örgütleriyle kurduğu ilişkileri aynı çatı altında buluşturarak kadın tarihçiliği bakımından temel bir araştırma kaynağına dönüştüğü görülür.

B. Kadınların da Yer Aldığı Genel Dizinler

Kadın Gazetesi bibliyografyasının Kadınların da Yer Aldığı Genel Dizinler bölümü, yalnızca kadınlara özgü kurumları, adları ve faaliyetleri değil, kadınların da içinde yer aldığı daha geniş toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik ve gündelik hayat alanlarını da araştırmaya açar. Bu dizinlerde kadınlar doğrudan kadın örgütleri ya da kadın konulu yazılar aracılığıyla değil dernekler, sendikalar, eğitim kurumları, siyasal partiler, kamu kuruluşları, sağlık ve sosyal yardım örgütleri, fotoğraflar, yemek tarifleri, reklamlar, köşe adları, bölüm adları ve anahtar kelimeler aracılığıyla daha geniş bir kamusal yapı içinde belirir. Bu kayıtlar bir araya getirildiğinde *Kadın Gazetesi*'nin kadın okura sunduğu dünyanın yalnızca ev, aile, moda ve bakım alanlarıyla sınırlı kalmadığı eğitimden sağlığa, çalışma hayatından siyasete, kültürden sanata, tüketimden yurttaşlık bilincine uzanan geniş bir toplumsal çerçeve içinde okunabileceği görülür.

20. Norveç Ev Kadınları Birliği
21. Kadın Gönüllü Hizmetleri
22. Dünya Kadınlar Hıristiyan İçki Aleyhtarları Birliği
23. Dünya Kırsal Kadınları Birliği
24. Uluslararası Kadın Yılı
25. Uluslararası İslam Kadınlar Kongresi
26. Birinci Asya-Afrika Kadınlar Konferansı
27. Hindistan Kadınlar Konferansı
28. Uluslararası Üniversiteli Kadınlar Federasyonu

Bu bölümün en kapsamlı dizinlerinden biri Sivil Toplum Kuruluşları ve Kurumlar Dizini'dir. Dernek ve cemiyetlerin yanı sıra sendikaları, meslek örgütlerini, kooperatifleri, öğrenci birliklerini, uluslararası kuruluşları, bakanlıkları, hastaneleri, üniversiteleri ve sanayi kuruluşlarını kapsayan bu dizin kadınların yalnızca kadın örgütlerindeki varlığının değil sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal kurumlarla kurdukları ilişkilerin de araştırılmasına imkân verir. Dizinde sosyal yardım ve çocuk koruma alanında Çocuk Esirgeme Kurumu, Çocuk Dostları Derneği, Yardım Sevenler Derneği, Yoksullara Yardım Derneği, Darülacezeye Yardım Cemiyeti ve Göçmenlere Yardım Derneği; sağlık alanında Kızılay, Verem Savaş Derneği, Yeşilay ve ruh sağlığı kuruluşları öne çıkar. Eğitim alanında Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi, Güzel Sanatlar Akademisi, Muallimler Birliği, Türk Eğitim Derneği; gençlik alanında Türkiye Millî Talebe Federasyonu ve üniversite öğrenci birlikleri kayıtlı kurumlar arasındadır. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği, Cibali Tütün ve Sigara Sanayii Sendikası, Türk Basın Birliği ve Gazeteciler Cemiyeti çeşitli meslek kuruluşlarına; kooperatifler, üretici birlikleri, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, İstanbul Filarmoni Derneği, UNESCO, Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü dizinin ekonomik, kültürel ve uluslararası boyutlarına örnek oluşturur. Bu kurumlar doğrudan bir kadın örgütü niteliği taşımasa da bünyelerinde çalışan, gönüllü faaliyet yürüten ya da hizmetlerinden yararlanan kadınların izini sürmek için elverişli bir kaynak oluşturur. Özellikle sağlık, eğitim, sosyal yardım ve hayırseverlik alanındaki kuruluşlar kadınların kamusal alana katılımının araştırılabileceği önemli kurumsal zeminler arasında değerlendirilebilir.

Kadınların kamusal alandaki varlığı yalnızca kendilerine özgü etkinlikler üzerinden değil, *Kadın Gazetesi*'nin haber ve yazılarında yer verdiği, toplumun geneline yönelik kamusal ve kurumsal faaliyetlere katılımcı, düzenleyici, çalışan, gönüllü ya da izleyici olarak dahil oldukları etkinlikler üzerinden de izlenebilir. Bu tür faaliyetleri kapsayan Etkinlik ve Eylemler Dizini'nde sergiler, kongreler, konferanslar, festivaller, mitingler, haftalar, balolar, konserler, defileler ve mesleki toplantılar yer alır. Dizinde en sık geçen etkinliklerden biri İzmir Enternasyonal Fuarı'dır. Türkiye Millî Sanayi Sergisi, Brüksel Fuarı, Dünya Fuarı ve Kıbrıs Ticaret ve Endüstri Fuarı ekonomik ve ticari etkinlikleri; Uluslararası Resim ve Heykel Sergisi, Uluslararası Kültür Festivali, İstanbul Sergisi, çeşitli resim sergileri ile Cannes, Berlin, Brüksel, Venedik, Locarno ve Londra film festivalleri kültür ve sanat alanını temsil eden kayıtlar arasındadır. Verem Savaş Haftası, Türk Kanser Kurumu Kongresi, Uluslararası Kanser Kongresi, Ruh Sağlığı Semineri, Gençliğin Ruhi Problemleri Konferansı, Nüfus ve Doğum Konferansı ve Hastabakıcılık Konferansı sağlık alanında; Millî Eğitim Şuraları, öğretmen kongreleri ve Öğretmenler Mitingi eğitim alanında; sosyal hizmet konferansları ile Çocuk Esirgeme Kurumu, Çocuk Dostları Derneği, Darülaceze, Kızılay ve Yoksullara Yardım Derneği'nin düzenlediği toplantı ve faaliyetler sosyal yardım alanında gerçekleşen etkinlik ve eylemlere örnektir. Uluslararası Moda Fuarı, Londra Moda Haftası, Milletlerarası Moda Defilesi, Çorap ve Örgü İşleri Sergisi ile Resim ve Elişleri Sergisi moda ve el emeği alanındaki etkinlik ve eylemlere örnektir. Kıbrıs mitingleri, 1961 Saraçhane İşçi Mitingi, Kıbrıs Evkaf Mitingi, 1969'da Türk-İş'in Ankara Tandoğan'da düzenlediği işçi mitingi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti ve Millet Partisi'nin kongreleri, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün konferansları, Türkiye Liman, Dok ve Gemi Sanayii İşçileri Sendikası Kongresi, İngiliz İşçi Sendikaları Kongresi ve İstanbul Alkollü İçkiler Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikası Kongresi siyaset ve çalışma hayatına ilişkin kayıtlar dizinde bir araya gelir. Yahya Kemal Beyatlı'yı anma günü gibi anma günleri, kuruluş yıl dönümleri, balolar, Garanti Bankası Yardım ve Kültür Derneği Çayı gibi çaylar ve yardım geceleri ise dizinin toplumsal ve kültürel kapsamını gösterir.

Gazetenin kamusal alanı bu denli geniş bir etkinlik yelpazesiyle izlemesi, eğitim kurumlarına yönelik ilgisinde de benzer bir kapsayıcılıkla kendini gösterir. Eğitim Kurumları Dizini'nde yer alan kayıtlar gazetenin yalnızca kadınlara yönelik okulları değil, dönemin genel eğitim ve araştırma dünyasını da izlediğine işaret eder. Dizinde yer alan eğitim kurumları arasında Moda İlkokulu, Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul Üniversitesi, Robert Kolej ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi bulunur. Bu kurumlara Kadırga, Büyük Reşit Paşa, Sultanahmet, Aksaray ve Beyazıt ilkokulları ile Alman, Pertevniyal, İstanbul Erkek, Erenköy, Haydarpaşa ve Notre Dame de Sion liseleri eşlik eder. Yükseköğretim alanında İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Tıp Fakültesi yer alırken; Çapa Eğitim Enstitüsü, Gazi Eğitim Enstitüsü, Gazi Terbiye Enstitüsü ve Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğretmen yetiştirme kurumlarını temsil eder. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, Olgunlaşma Enstitüsü, Gazetecilik Enstitüsü, Ankara Sekreterlik Okulu, İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu, Kızılay Özel Hemşirelik Koleji ve Sosyal Hizmetler Akademisi sanat, basın, ticaret, sağlık ve sosyal hizmet alanlarındaki mesleki eğitim kurumlarıdır. Deniz Harp Okulu, Kuleli Askerî Lisesi, Sağırlar Okulu, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü ve Antalya İmam Hatip Okulu ise dizinin askeri, özel ve dini eğitim kurumlarını da kapsadığına işaret eder.

Dizin Türkiye'yle sınırlı değildir; Cambridge, Columbia, Oxford, Bonn, Florida, Kaliforniya, Hamburg, Harvard, Leeds, Liverpool, Washington, Yale, Londra, Sheffield ve Stockholm üniversiteleri ile Paris Güzel Sanatlar Akademisi de gazetenin izlediği kurumlar arasında sayılabilir. Bu çeşitlilik, *Kadın Gazetesi*'nin eğitimi, ilkokuldan üniversiteye, meslek öğretiminden bilimsel araştırmaya uzanan bütünlüklü bir alan olarak ele aldığını gösterir.

Kadın Gazetesi

Türk Kadın, Sana her hakkı Cumhuriyet rejimi vermiştir

Kadınlar Politika hayatında kampanyalara Gereği kadar iştirak edemiyorlar

Zira tabiatları icabı daha çekingendirler

Eğer Teşekkül olarak sizleri teşvik edersek Kadınlar daha cesaretle bu hayata atılacaktır

Hacer Baray ANKARA'ya DÖNDÜ

Colimbia Konferansı

Fransız Sosyetesine bir fazilet ve feragat dersi veren Çerkez Kızı AYŞENİN MACERASI

Bakırköy Kız Enstitüsü idaresinin faaliyetleri

Sınır dışı Türkleri için bir umum Md. lük ihtiyacı

Bizim Şekerimiz

Ceza kanunundaki tadil teklifleri müna sebetile insan ve kuma

Kadın Gazetesi, 22 Şubat 1958, sayı 494, s. 1. BDK.

Kadınların da Yer Aldığı Genel Dizinler içinde siyasal hayata ilişkin kayıtlar da geniş yer tutar. Siyasi Partiler Dizini'nde yer alan, Osmanlı dönemindeki fırka ve cemiyetlerden Cumhuriyet döneminin sosyalist, milliyetçi, muhafazakâr ve liberal partilerine uzanan kayıtlar, *Kadın Gazetesi*'nin siyasal hayatı farklı dönemlerden ve ideolojilerden örgütlenmeler üzerinden izlediğini gösterir. Dizinde Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti sayısal olarak belirgin bir ağırlığa sahiptir; bunları Adalet Partisi, Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi izler. Partilerin merkez teşkilatlarının yanı sıra il ve ilçe örgütlerinin de kaydedilmiş olması, siyasal hayatın yerel düzeydeki örgütlenmeleriyle birlikte izlenmesine imkân verir. Siyasi partilerin kadın kolları ayrı bir grup oluşturur. Dizinde Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin kadın kollarına ilişkin kayıtlar bulunmakla birlikte bunların görünürlüğü partilerin genel teşkilatlarına kıyasla daha sınırlı kalır. Dizinde yabancı siyasi partilere de yer verilmiştir. Amerikan Komünist Partisi, Çekoslovakya Komünist Partisi, Almanya'daki Hristiyan Demokrat Birliği, Hint Kongre Partisi, İngiliz İşçi Partisi, İngiliz Muhafazakâr Partisi, Seylan Sosyalist Hürriyet Partisi, Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi ve Kıbrıs Türktür Partisi bu kayıtlar arasındadır. Dizinde yer alan siyasi partilere ilişkin kayıtlar, ilgili haber ve yazılarla birlikte incelendiğinde kadınların siyasal alandaki görünürlüğünün yalnızca kadın kolları üzerinden değil siyasal hayatın bütünü üzerinden değerlendirilmesine imkân verir.

Kadın Gazetesi'nde yalnızca yazılı metinler değil görsel kayıtlar da önemli bir yer tutar. Gazete yayımlandığı yıllar boyunca kadın örgütlenmelerini, eğitim faaliyetlerini, sosyal yardım çalışmalarını, siyasal törenleri, uluslararası temasları, kültür ve sanat hayatını, spor faaliyetlerini, modayı ve gündelik yaşamı fotoğraflarla belgelemiştir. Bu fotoğraflar çoğunlukla siyah-beyazdır ve dönemin baskı tekniği nedeniyle orta kalitededir. Ancak yine de bu fotoğrafların güçlü bir görsel bellek oluşturduğu söylenebilir. Fotoğraf Altları Dizini'nde fotoğraf altı yazılarının düzenli biçimde kaydedilmiş olması, sadece fotoğrafın kendisini değil ona eşlik eden dili de araştırma konusu hâline getirir.

Görsel kayıtların yanı sıra gazetenin gündelik hayata dair izlediği alanlardan biri de ev içi emek ve mutfak kültürüdür. Yemek Tarifleri Dizini'nde kayıt altına alınan tarifler araştırmacıya, kadınların ev içi emeğini, mutfak bilgisini, aile ekonomisini, tasarruf yollarını, sağlıklı beslenme arayışlarını inceleyebileceği zengin bir araştırma malzemesi sunar. Ana yemekler, tatlılar, reçeller, turşular, konserveler, diyet yemekleri, şeker hastalarına yönelik tatlılar, çalışan kadınlara uygun pratik tarifler ve yöresel mutfak örnekleri o dönemin yemek tarihine ve kültürüne ışık tutabilecek kayıtlar içerir.

Mutfakta emek ve bilgi biçiminde beliren bu gündelik pratikler gazetenin reklam sayfalarında farklı bir bağlamda; kadınlara yönelik bir gazetede üretici ve tüketici arasındaki ticari ilişkiler bağlamında karşımıza çıkar. Reklamlar Dizini gazetenin iktisadi ve kültürel dünyasını anlamak için önemli örnekler sunar. Buradaki kayıtlar üzerinden dönemin tüketim kültürü, yerli üretim vurgusu, aile değerleri, sağlık ve tasarruf söylemi, ev

içi emeğin nasıl tanımlandığı ve kadın okurun nasıl kurgulandığı araştırılabilir. Dizinde yer alan kayıtlardan Türkiye İş Bankası, Ziraat Bankası, Halk Bankası, Sümerbank, Vakıflar Bankası, Garanti Bankası ve Emniyet Sandığı gibi kurumlar en fazla reklamla temsil edilen ticari alanlardır. Tariş, Komili, Nuh'un Ankara Makarnası, Turyağ, Filiz Çayı, Sana, Safsüt ve Apikoğlu gibi markaların reklamları gıda ve beslenme kültürünü; Fay Temizleme Tozu, Tursil, Persil, Puro ve Komili sabunlarının reklamları temizlik, deterjan ve ev ürünlerini; Şampuan Pertev, Krem Pertev, Rida Laboratuvarı'nın Miss ürünleri, Chat Noir pudraları, Cansu rujları, Cutex ve Bourjois gibi markalar kişisel bakım ve kozmetik alanının çeşitliliğini yansıtır. Anker, Necchi, General ve Siera dikiş makineleri, el işi mağazaları, yün, kumaş, tuhafiye ve manifatura reklamları, Çanga Moda Evi, Sara Duydal Şapka Evi, Vakko, Sümerbank, Beykoz Kunduraları, Karamürsel Mağazaları ve çeşitli kadın terzilerinin reklamları giyim, moda ve ayakkabıcılık alanlarını temsil ederken; Siemens radyoları, General Electric, Arçelik, Hoover, Auer, Philips ve Beko gibi markalar elektronik ürünlerin gündelik hayattaki yerini gösterir. Reklam çeşitliliği, Türkiye'de modernleşme, şehirleşme, tüketim ve toplumsal cinsiyet ilişkilerini birlikte okumak isteyen araştırmacılara zengin bir veri sunar.

Kadın Gazetesi'nin 6 Temmuz 1957 tarihli 461. sayısında yer alan reklamlardan bazıları, s. 6. BDK.

Gazete içeriğinin hangi köşe ve bölüm başlıkları altında düzenlendiğini incelemek için Köşe Adları Dizini ile Bölüm Adları Dizini birlikte değerlendirilmelidir. Köşe Adları Dizini, gazetenin sürekli ya da dönemsel köşe başlıklarını ve ele aldığı konu çeşitliliğini görmeye imkân tanıyan bir dizindir. Başyazı ile Kadın Gözüyle gazetenin neredeyse her sayısında bulunan köşe adlarıdır. Dünya Kadınlığı, Kadınlar Arasında, İş Hayatında Kadın ve Meslek Kadını kadınlarla ilgili farklı konuların ele alındığı köşelerdir. Köşeniz, Okuyucu Mektupları, Sizden Gelen ve Halkın Şikâyetleri okur mektupları, sorular ve şikâyetler için ayrılmış köşelerdir. Roman, Hikâye, Şiir, Edebiyat Konuşmaları, Kitaplar Arasında ve Roman Hülasaları gazetenin edebi yazılarını; Çocuk Köşesi, Okul Köşemiz, Ağaç Yaşken Eğilir ve Noyan Amca'dan köşeleri çocuklar, eğitim ve aile konularındaki yazıları içerir. Ev İdaresi, Aynanın Karşısında Ocağın Başında, Muaşeret, Görgü, Dekorasyon ve Bahçemiz ev yaşamı, toplumsal davranış, bakım ve gündelik bilgiye ilişkin köşelerin başlıklarına örnektir. Sağlık, Sağlık Bahisleri, Sağlığınız İçin ve Sağlık Köşesi sağlık konularını; Olaylar, Günün Konuları, Gazeteler İçinden ve Düşünceler ise güncel gelişmeleri ve yorum yazılarını kapsar. Amerika Mektupları, Kıbrıs Notları, Ankara Mektupları, Antalya Köşesi ve Yurdun Dört Bucağı farklı şehir ve ülkelerden haber, gözlem ve izlenimleri bir araya getirir. Derneklerden Haberler, Cemiyet Haberleri ve Hayır Köşesi örgütlü faaliyetleri aktarırken, Mahkeme Koridorlarında ve Adli Olaylar hukukla ilgili yazıları; Güzel Sanatlar, Sinema Haberleri, Müzikten Yana ve Spor da kültür ve eğlence konularında yazılar içeren köşelerin adlarıdır.

Bölüm Adları Dizini ise gazetenin yayın politikasını, kadın okura sunduğu dünyayı ve zaman içinde değişen yayın dilini gösteren bir dökümdür. Dizinde bir araya getirilen başlıklar gazetenin kadınlara yönelik içeriğinin ev, aile ve modayla sınırlı kalmadığını; eğitim, sanat, edebiyat, sinema, müzik, spor, çalışma hayatı, örgütlenme ve uluslararası gelişmeleri de kapsadığını gösterir. Moda ve ev idaresine ilişkin başlıkların sürekliliği, modern görünüş, zarafet, tüketim, tasarruf ve gündelik hayat arasında kurulan ilişkiyi araştırmacıya gösterir. Kadın Moda, Moda Zarafet ve Ucuz Giyinme gibi başlıklar modanın gazetenin yayın alanlarından biri olduğunu ortaya koyarken; Anneler Sayfası, Çocuk Sayfası, Aile, Çocuk ve Gençlik Eğitimi Çalışmaları, Ev İdaresi-Kolay Yemek ve El İşleri-Kolay Yemek gibi bölümler kadınların aile, bakım ve ev içi emekle ilişkisini yansıtır. Buna karşılık Kadın ve Sanat, Kadın ve Müzik, Kadın Spor, İş Dünyası ve Kooperatifçilik başlıkları kadınların kültürel, mesleki ve kamusal hayattaki varlığının da gazetenin gündeminde olduğunu gösterir. Edebiyat Sayfası, Sizden

KADIN GAZETESİ

6 Temmuz 1957

Ebeler Meselesi

KADIN-MODA

Haberler

Muaşeret Konuları

Mithatpaşa Kız Entitüsü Defilesi

Akşam Kız Sanat Okulu Sergisi Açıldı

Kadın Gazetesi, 6 Temmuz 1957, sayı 461, s. 3. BDK.

Gelen Şiirler, Sanat Olayları, Tiyatro, Sinema Dünyası ve Müzik Köşesi gazetenin kültür-sanat yönünün kaydını gösterir. Resim ve Haber, Fotoğrafla Aktüalite ve Fotoğraf ve Haber bölümleri görsel anlatımın yayın kimliğindeki belirleyici yerine işaret ederken; Gençlerle Baş Başa, Ankara Kız Lisesi Köşesi, Sizden Gelen Mektuplar ve Şiirleriniz gibi başlıklar gençleri ve okurları yayın sürecine dâhil eden katılımcı bir anlayışı gösterir. Anadolu'ya Bakış, Dünyadan Haberler ve Almanya'dan Röportajlar ise gazetenin yerel, ulusal ve uluslararası alanlar arasında bağlantılar kurduğuna işaret eder. Bu yönleriyle bölüm ve köşe adları dizinleri, kadınların gündelik hayatıyla toplumsal dönüşüm arasındaki ilişkiyi incelemek isteyen araştırmacılar için temel bibliyografik araçlar arasında sayılabilir.

Bütün bu dizinlerin kavramsal düzeyde kesiştiği alan ise Anahtar Kelimeler Dizini'dir. Bu dizin metinlere erişimi kolaylaştıran teknik bir araç olmanın ötesinde, dönemin yayın dünyasını ve kadın okura sunulan toplumsal rolleri araştırmaya açan bir kaynaktır. Kadın modası, elbise modeli, yaz modası, kış modası, Paris modası ve İtalyan modası gibi anahtar kelimeler, giyim ve modanın gazetenin temel ilgi alanlarından biri olduğuna işaret eder. Ancak ucuz giyim, ev ekonomisi, tasarruf, el emeği, dikiş ve terzilik gibi kavramlar modanın tüketim kadar üretim, beceri ve ekonomik koşullarla da ilişkilendirilmiş olabileceğini araştırmacıya gösterir. Ev idaresi, çocuk eğitimi, annelik, evlilik ve adab-ı muaşeret gibi kavramlar kadınların aile ve bakım sorumluluklarına dair kayıtları yansıtırken; meslek kadını, kadın emeği ve kadın istihdamı ise kadınların kamusal ve mesleki hayattaki varlığına dair izler taşır. Kadın hakları, kadın örgütlenmesi, kadın dayanışması ve kadının siyasete katılımı yurttaşlık ve eşitlik mücadelesine dair kayıtları bir araya getirirken; kadına yönelik şiddet, kadın cinayeti ve aile içi şiddet gibi kavramlar kadınların karşılaştığı ayrımcılık ve şiddet biçimlerinin de gazete sayfalarına yansıdığını gösterir. İdeal kadın, annelik misyonu ve kadının görevleri gibi kavramlar eşitlikçi söylem ile geleneksel kadınlık beklentilerinin aynı yayında yan yana bulunabileceğine işaret eder. Sosyal yardımlaşma, kimsesiz çocuklar, depremzedelerle dayanışma ve göçmenlerle dayanışma toplumsal sorumluluk alanına ilişkin kayıtları; romantik roman, film eleştirisi, Türk sineması, Türk tiyatrosu, popüler müzik ve kadın sanatçılar gazetenin kültür-sanat yönünü taşırken; Atatürk devrimleri, Kıbrıs sorunu, dünya barışı, teknolojik gelişme ve çevre kirliliği gibi kavramlar da kadın okurun güncel gelişmeleri izleyen bir yurttaş olarak düşünülmüş olabileceği yorumuna zemin hazırlar.

Kadınların da Yer Aldığı Genel Dizinler birlikte okunduğunda *Kadın Gazetesi* bibliyografyası, kadınları yalnızca kadın merkezli başlıklar altında değil, toplumsal hayatın bütün kurumları, etkinlikleri, imgeleri, tüketim biçimleri, eğitim yapıları, siyasal örgütlenmeleri ve gündelik pratikleri içinde araştırmaya açan geniş bir kaynak niteliği kazanır. Çeşitli kurum ve kuruluşları içeren dizin kadınların hizmet alan, çalışan, gönüllü ya da örgütlü özne olarak yer aldığı kurumsal dünyaya dair malzeme sunar. Etkinlik ve eylemler kamusal hayata katılım biçimlerinin; eğitim kurumları öğrenim, meslekleşme ve araştırma alanlarının; siyasi partiler siyasal hayatla kurulan ilişkilerin; fotoğraf altları görsel temsil biçimlerinin; yemek tarifleri ev içi emek ve bilgi alanının; reklamlar modern tüketim kültüründe kadın okurun nasıl konumlandırıldığının; köşe ve bölüm adları gazetenin yayın dilinin izlenebileceği kaynaklardır. Anahtar kelimeler ise bütün bu alanların kavramsal haritasını çıkarmak isteyen araştırmacıya bir zemin sağlar. Böylece genel dizinler kadın merkezli dizinleri tamamlayan ikincil bir bölüm olarak değil, *Kadın Gazetesi*'nin kadınları bünyesinde tasavvur ettiği daha geniş toplumsal dünyanın izini sürmeyi mümkün kılan temel bir araştırma alanı olarak değerlendirilebilir.

C. Diğer Dizinler

Kadın Gazetesi bibliyografyasının Diğer Dizinler bölümü, çalışmanın kadın merkezli yaklaşımını tamamlayan bir araştırma alanıdır. Bu bölümde toplanan dizinler, gazetenin kadın odaklı yayın dünyasıyla erkek yazarların kurdukları ilişki biçimlerini araştırmaya açmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu nedenle geleneksel bibliyografik yapılarda çoğu zaman genel kategorinin merkezinde yer alan erkekler, burada kadınların temel özne olarak konumlandığı bibliyografik çerçeve içinde, gazetenin yayın hayatına çeşitli biçimlerde katılan kişiler olarak yer alır.

Bu yaklaşımın en belirgin örneklerinden biri Diğer Kişi Adları Dizini'dir. Erkek adlarından oluşan bu dizin, erkeklerin kadın merkezli yayın dünyasıyla kurduğu ilişkileri kayda geçirir. Dizinde yer alan adların büyük bölümünün geçiş sayısının az olması, erkeklerin gazetenin içerik dünyasında sürekli ve belirleyici özneler olmadığını, çoğunlukla belirli bir haber, etkinlik, sanat eseri, siyasal gelişme ya da kadınlarla ilişkili bir bağlamda yer aldıklarını düşündürür. Bununla birlikte listede yer alan kayıtlar incelendiğinde gazetenin siyaset, diplomasi, edebiyat, basın, sinema, müzik, moda ve görsel sanatlar gibi geniş bir alanı izlediği görülür. Cemal Gürsel, Eisenhower, Roosevelt, Churchill, Dante, Zola, Fuad Köprülü, Gene Kelly, Laurence Olivier, Elvis Presley, Zeki Müren, Monet ve Cézanne gibi tanınmış kişilerin yanında Adil Ülkü, Arif H. Süleyman, Ekmel Onursal, Fevzi Özakat, İrfan Ersan, Muammer Develi, Nubar Merdinoğlu ve Turhan Ece gibi daha az bilinen isimler de dizinde kayda geçirilmiştir. Bu yönüyle dizin erkekleri merkeze almadan, gazetenin farklı toplumsal alanlarla kurduğu temasları ve erkeklerin kadın merkezli kamusal söylemdeki yerini araştırmaya açan bir alandır.

Benzer biçimde Diğer Yazar Adları Dizini de gazetenin sayfalarında adı geçen erkek yazarları bir araya getirir. Bazı yazarların adlarına gazetenin farklı sayılarında düzenli olarak rastlanır; Tunçay Baydar, Özen Soner, Ferit Ragıp Tuncor, Ahmet Refik Noyan ve Ali Erdoğan Derinöz bu isimler arasındadır. Bazı yazarların adları ise yalnızca bir veya birkaç yazıda geçer. Kayıtlar incelendiğinde özgün yazıların yanında çeviriler, alıntılar ve başka yayınlardan aktarılan metinlerin de gazetede yer aldığı görülür. Dizinde edebiyat, eğitim, düşünce, sanat ve basın alanlarından çok sayıda kişi yer alır. Ahmet Kutsi Tecer, Cahit Sıtkı Tarancı ve Faruk Nafiz Çamlıbel edebiyat alanından, Hilmi Ziya Ülken düşünce alanından, Selim Sırrı Tarcan ise eğitim ve spor alanından örnek olarak verilebilir. Ernest Hemingway, Victor Hugo, Mark Twain, Rudyard Kipling, Dostoyevski ve Tolstoy gibi yabancı yazarların adları da dizinde yer alır.

Diğer Çevirmenler Dizini ise *Kadın Gazetesi*'nin uluslararası bilgi ve kültür dolaşımına erkek çevirmenlerin katkısını görünür kılar. Mazlum Usluata, Muharrem Katrancıgil ve Muzaffer Usluata bu üretimin önemli bir bölümünü üstlenmiştir; Hulki Oruz, Özcan Mirata, Cemalettin Şenocak ve Safwan Serim daha sınırlı fakat süreklilik gösteren katkılarıyla ağı genişletir. Murat Artar, Vehbi Belgil, Tankut Tayyar Çelikkol, Remzi Çetindağ, Altan E. Güzey ve Ruşen Yalçın gibi isimler ise farklı bilgi alanlarını gazeteyle bütünleştirip katkıda bulunan diğer kişilerdir.

Diğer Derleyenler ve Hazırlayanlar Dizini'nde üretim birkaç isim çevresinde yoğunlaşır. Erdoğan Derinöz ve Ferit Ragıp Tuncor derleme üretiminin başlıca isimleri arasındadır. Jak Jabes, Aslan Babal ve Tunçay Baydar da düzenli katkılarıyla bu çekirdek kadroyu genişletir. Nail Kesova, Cem Hikmet Özel, Erol Atasağun, Volkan Güney ve Muzaffer Usluata daha sınırlı fakat süreklilik gösteren emekleriyle dikkat çekerken; Murat Artar, İsmet Barlok, Harun Ergül, Reha Erus, J. Habib Gerez ve Onat Oğultekin gibi tek derlemeyle görünen isimler de farklı bilgi kaynaklarını okurlara aktaran isimler arasındadır.

Bu bölümün yalnızca kişi ve üretim emeğiyle sınırlı olmayan bir başka önemli dizini Yer Adları Dizini'dir. *Kadın Gazetesi*'nin coğrafi ufkunu ayrıntılı biçimde izlemeye imkân tanıyan bu dizinde İstanbul listenin başlıca odağını oluştururken, Ankara ve İzmir onu izleyen önemli şehirlerdir. Kadıköy, Moda, Beyoğlu, Bakırköy, Eminönü ve Üsküdar gibi semtler İstanbul'un mekânlarına ilişkin ayrıntılı bir döküm sunar. Bursa, Antalya, Adana, Erzurum, Konya, Van, Bitlis, Gaziantep, Artvin, Çanakkale ve Samsun gibi şehirler ulusal coğrafyanın genişliğine işaret ederken köyler, kasabalar ve bölge adları bu haritayı daha da çeşitlendirir. Uluslararası düzeyde Amerika, İngiltere, Almanya, İtalya, Avustralya, Japonya, Çin, Kıbrıs, Pakistan, Hindistan, İran, Mısır, Suriye ve Fransa öne çıkarken; Londra, Paris, New York, Roma ve Berlin gibi kentler bu dış coğrafyayı somutlaştırır. Seyrek geçen adalar, dağlar, caddeler ve tarihsel bölge adları ise coğrafi çeşitliliği görünür kılar.

Kadın Gazetesi bibliyografyasının Diğer Dizinler bölümü kadın merkezli yapının dışında kalan, emek biçimlerini ve mekânları görünür kılan bir alanı araştırmacıya sunar. Gazetede erkeklerin kadın merkezli yayın dünyasıyla kurduğu ilişkileri ortaya koyan bu dizinler *Kadın Gazetesi*'nin kolektif yayın emeğini ve iş bölümünü araştırmaya açan bir kaynak olarak değerlendirilebilir. Böylece bu dizinlerden hareketle, *Kadın Gazetesi*'nin yalnızca kadın adları, kadın kuruluşları ve kadın etkinlikleri üzerinden değil bu alanla ilişkili erkek yazarlar, çevirmenler, derleyiciler ve mekânlar üzerinden de okunabileceği söylenebilir.

Sonuç

Kadın Gazetesi'nin otuz iki yıllık yayın hayatını feminist bir bibliyografya denemesi olarak incelemek, yalnızca bir süreli yayının içerik dökümünü çıkarmak değildir. Aynı zamanda kadın tarihine ait dağınık, parçalı ve çoğu zaman görünmez bırakılmış verileri yeni bir bilgi düzeni içinde yeniden bir araya getirmek anlamına gelir. Bu çalışmanın bir başka önemli yanı, küçük kayıtların yan yana geldiklerinde büyük tarihsel sorulara dönüşebilmesidir. Tek bir şube kongresi haberi kendi başına küçük bir kayıt gibi görünebilir. Ancak yüzlerce benzer kayıt birlikte değerlendirildiğinde kadın örgütlenmesinin coğrafi yayılımı, hangi illerde yoğunlaştığı, hangi derneklerin daha uzun ömürlü olduğu, hangi yıllarda kamusal görünürlüğün arttığı ve hangi dönemlerde azaldığı anlaşılabilir. Bir fotoğraf altı ilk bakışta yalnızca bir açıklama gibi görünebilir; fakat binlerce fotoğraf altı birlikte okunduğunda, kadınların hangi alanlarda temsil edildiği, hangi sıfatlarla tanıtıldığı ve hangi başarıların öne çıkarıldığı ortaya çıkar. Bir yemek tarifi yalnızca mutfak bilgisi değildir; aile ekonomisi, sağlık anlayışı, tasarruf kültürü ve kadın emeğiyle ilgili ipuçları taşır. Bir reklam da yalnızca ürün tanıtımı değildir; dönemin kadınlık ideallerini, tüketim alışkanlıklarını ve modernleşme dilini yansıtır.

Sonuç olarak, *Kadın Gazetesi* bibliyografyası kadın tarihinin kaynaklarını genişletme çabasının bir ürünüdür. Kadınların tarihi yalnızca büyük siyasal dönemeçlerde, kanun değişikliklerinde ya da tanınmış birkaç öncü kadının yaşamında aranamaz. Bu tarih, süreli yayınların sayfalarına dağılmış adlarda, haberlerde, görsellerde, ilanlarda, tariflerde, kurum kayıtlarında ve tekrar eden küçük bilgilerde de saklıdır. Feminist bir bibliyografya, bu dağınık malzemeyi bir araya getirerek araştırmacıya yeni yollar açar. *Kadın Gazetesi* üzerine hazırlanan bu çalışma da tam olarak bunu amaçlıyor: 1125 sayılık bir yayını, 27 dizin ve yaklaşık 132 bin veri üzerinden yeniden okunabilir kılmak; kadınların bilgi, emek, örgütlenme ve temsil tarihine daha yakından bakmak; arşiv ile feminist yöntem arasındaki bağı güçlendirmek; bu açıdan bakıldığında, bu bibliyografya yalnızca bir gazetenin dizini değil Türkiye'de kadın tarihinin eksik bırakılmış ya da yeterince ayrıntılandırılmamış alanlarına açılan geniş bir bilgi kaynağıdır.

Yararlanılan Kaynaklar

Davaz, Aslı. *Feminist Bir Bibliyografya Denemesi: Kadın Gazetesi (1947-1979).* Yayımlanmamış bibliyografya çalışması.

Kadın Gazetesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Süreli Yayın Koleksiyonu.

Kadın Gazetesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Süreli Yayın Koleksiyonu

Kadın Gazetesi, Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Koleksiyonu (Ankara).

Özdoğan, Nurgül ve Zeynep Eratalay. *Hasene Ilgaz Koleksiyonu Kataloğu.* Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü, 1995.